

Yrjö Mäkelin – sanomalehtimies
Oulu 1.6.2013

Yrjö Mäkelin kuoli syyskuussa 1923 48-vuotiaana. Noista 48 vuodesta hän oli noin 20 ajan ollut lehtimies. Vuodet 1900–1906 hän oli tamperelaisen *Kansan Lehden* toimittajana, vuoden 1906 aikana hän teki muutaman numeron Helsingissä ilmestynyttä *Oikeus*-lehteä ja huhtikuussa 1907 hänet valittiin oululaisen *Kansan Tahdon* toimittajaksi. *Kansan Tahtoon* ja sitä ensimmäisen maailmansodan aikana tuuranneeseen *Oulun Sanomiin* hän kirjoitti talveen 1918 asti. Sen jälkeen hän vietti nelisen vuotta vankilassa, mutta helmikuussa 1922 Mäkelin palasi toimittajaksi oululaiseen *Pohjan Kansaan*, jossa hän työskenteli puolisoista vuotta, elokuuhun 1923.

Raoul Palmgen luonnehti Yrjö Mäkeliniä ”vanhan työväenliikkeen loistavimmaksi tai suurimmaisimmaksi sanomalehtimieheksi”¹, mutta Mäkeliniä on enemmän tarkasteltu suhteessa valtakunnan politiikkaan tai eduskuntaan. Toki näissäkin tarkasteluissa on hyödynnetty Mäkelinin lehtiartikkeleita, mutta valikoiden. Ja silloin Mäkelinin merkitys ei ole tullut ilmi kaikilta ulottuvuuksiltaan. Kysymykset, mistä ja miten Mäkelin kirjoitti, ovat jääneet vähemmälle.

Aineistoa olisi runsaasti ja varsin helposti tarjolla. Esimerkiksi *Kansan Tahto* -kaudellaan Mäkelin kirjoitti lehteen usein pääkirjoituksen ja pakinan, joskus myös joitain kulttuurijuttuja – vuoteen 1914 mennessä pelkästään pakinoita kertyi Aimo Roinisen mukaan noin neljäsataa². Vuosina 1922–23, puolentoista vuoden aikana, Mäkelin kirjoitti Raoul Palmgrenin mukaan lähes 300 artikkelia *Pohjan Kansaan*.³ Mäkelin oli siis varsin tuottelias.

Mäkelinin mukaan työväenlehden tärkeänä tehtävänä oli herättää tyytymättömyyttä oleviin oloihin. Hän uskoi, että vaatimukset olojen muuttamisesta nousisivat sitä voimakkaammiksi, mitä laajemmin kurjuus tajuttaisiin. Toisaalta hän kuitenkin totesi, että pelkkä kurjuudesta muistuttaminen johtaisi vain voimattomaan katkeruuteen. Siksi oli herätettävä myös toiveikkuutta ja iloa.⁴

Mutta millaisella tyylillä?

*

Raoul Palmgren luonnehti Mäkeliniä ”vanhan työväenliikkeen pateettisen julistustyylin mestariksi”⁵, mutta siinä arvioissa taitaa kuulua liikaa muisto Mäkelinistä Punaisen julistuksen laatijana tai eduskuntapuhujana. Toki lehtiartikkeleissakin esimerkiksi Suomen ja Venäjän suhteet saattoivat innoittaa Mäkelinin julistuksiin

¹ Raoul Palmgren, *Joukkosydän. Vanhan työväenliikkeemme kaunokirjallisuus I*. WSOY. Porvoo-Helsinki 1966, 304; Raoul Palmgren, *Kapinalliset kynät. Itsenäisyysajan työväenliikkeen kaunokirjallisuus I*. WSOY. Juva 1983, 82.

² Aimo Roininen, ”Hupainen alakerturin virka” – Yrjö Mäkelin kulttuurikirjoittajana *Kansan Tahdossa*, kirjassa *historia – teoria – praksis*. Pertti Karkaman juhla-kirja. Toimittaneet Aimo Roininen ja Kari Sallamaa. Oulun yliopisto. Kirjallisuuden laitos. Oulu 1986, 86.

³ Palmgren 1983, 83.

⁴ Vuoden päättäjäksi pari sanaa *Kansan Tahdon* toimitustavasta, 31.12.1913 pk.

⁵ Palmgren 1966 I, 304.

laillisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Ja epäilemättä ensimmäisen maailmansodan syttyttyä jonkinasteinen julistaminen nujersi Mäkelinissä muut kirjoitustavat – ajatukset sodasta kehitystä edistävänä voimana ja Saksasta kehityksen suurimpana edistäjänä syrjäyttivät poliittisen harkinnan.

Palmgren unohti arviossaan myös sen, että suuri osa Mäkelinin kirjoituksista oli uutisluonteisia artikkeleita, joissa pohdittiin esimerkiksi eduskuntatoiminnan mahdollisuuksia, menettelytapoja, kosketeltiin jonkin yksittäisen poliittisen kysymyksen taustaa, muiden poliittisten puolueiden suhdetta eri asioihin.⁶ Tuollaisissakin kirjoituksissa saattoi olla pateettista julistamista, mutta se ei kuitenkaan ollut hallitseva tyylilaji.

Mäkelinin kuoleman jälkeen julkaistuissa teksteissä oli tapana muistaa, miten taitavasti Mäkelin käytti kynäänsä poliittisiin vastustajiin. Pohjan Voimassa kirjoitettiin syyskuussa 1925:

"Hänen kynäänsä tuli terävä kärki, se oli peitsi, joka ei säästänyt vihamiestä. Siinä saattoi olla silloin, kun se iski, pelottavaa vihaa, mutta kaikkiin nähden ei hän vihan iskua suunnannut. ... Siellä missä ei ollut vihanarvoista vastustajaa, sinne valui pureva iva ja leikki."⁷

Tässä arviossa tavoitettiin myös osa siitä, miten Mäkelin kirjoitti, mutta siinä taitaa kuulua liikaa työväenliikkeen luokkataisteluoppi ja 1920-luvun tiukka vastakkainasettelu. Ja siksi se liioittelee vihan määrää Mäkelinin tavassa kirjoittaa poliittisista vastustajistaan.

*

Mäkelinin maine sanomalehtimiehenä perustui paljolti hänen pakinoihinsa – Raoul Palmgrenkin muisti julistaja-Mäkelinin ohella pakinoitsija-Mäkelinin. Hänen mukaansa Yrjö Mäkelin oli A.B. Mäkelän rinnalla vanhan työväenliikkeen etevin pakinoitsija – siis Riitahuhdan Esa oli Kaapro Jääskeläisen ohella pakinoitsijoiden kärkeä.⁸

Pian Kansan Tahtoon tultuaan Riitahuhdan Esa ryhtyi saunanpitäjäksi, jolle asiamiehet ympäri Pohjois-Suomea lähettivät kylvetettäviä. Saunavieraiksi pääsi esimerkiksi pohjoissuomalaisia tukkipomoja, kirkonpalvelijoita, opettajia, muita virkamiehiä, kättilö, Kuusamon isäntä, ”Raahen mampseli” – hyvin usein sellaisia, jotka olivat syyllistyneet johonkin epäoikeudenmukaisuuteen tai ”sairastivat pöyhkeilemistautia”⁹.

Kylvetyksessä Riitahuhdan Esa yritti katajavihdoilla vihtomisella ja samanaikaisella ripityksellä sekä päänpesulla saada saunotettavan eroon ylimielisestä tai epäoikeudenmukaisesta käyttäytymisestä. Kovin pahoihin tapauksiin hän käytti vihdan tyvipuolta ja sitkeiden tapausten selkään hän uhkasi vielä voidella ”pikihikeä”. Kemi-yhtiön tukkipomot olivat niin ”visakalloisia”, että heidän saunottamisessaan

⁶ Kansan Tahdot 1907-1914.

⁷ Heikki Ohto, Yrjö Mäkelin – taistelija, PV 19.9.1925.

⁸ Palmgren 1983, 82.

⁹ Riitahuhdan Esa, Katsaus päivän tapahtumiin, 23.5.1907.

Esa ei halunnut kuluttaa hyviä katajavihtojaan vaan määräsi nämä tuomaan mukanaan kimpun vaivaiskoivun oksia.¹⁰

Saunottaminen oli kenties jonkinlainen tapa valvoa paikallisten viran- ja toimihenkilöiden käyttäytymistä. Se perustui myös hyvään vuorovaikutukseen työväenliikkeen paikallisten henkilöiden kanssa – he lähettivät tietoja saunotettavista. Valtakunnantasoiset toimijat pääsivät harvoin saunaan. Yhden kerran Esa harkitsi koko eduskunnan kutsumista saunotettavaksi, koska se oli päättänyt lähteä kesälomalle, vaikka monet tärkeät asiat olivat ratkaisematta¹¹. Kiistellessään helsinkiläisen Työmiehen toimituksen kanssa Esa puhui ajoittain saunotuksen antamisesta, mutta silloin vihtominen ja päänpesu jäivät antamatta ja hän keskittyi vain sanallisiin moitteisiin.¹² Esa ei muutenkaan päästänyt kaikkia liikaamaan saunaansa, ja sen takia Pohjois-Suomen muiden lehtien pakinoitsijoita ei ilmeisesti saunotettu – heitä Riitahuhdan Esa moitti muuten.

Saunottamisjutut olivat hyvin usein hauskoja, hyväntuulisia, lupsakoita. Niissä maksettiin jollain lailla takaisin kylvetettävien lähimmäisilleen aiheuttamaa nöyryytystä, mutta saunottamisesta seurasi myös jonkinlainen anteeksianto. Riitahuhdan Esa korosti, ettei saunotuksen jälkeen kannettu kaunaa. Niinpä jutuissa on hyvin harvoin merkkejä ”peloittavasta vihasta”, jota *Pohjan Voiman* kirjoittaja 1925 löysi Mäkelinin teksteistä ja jota jotkut tutkijatkin ovat pitäneet ominaisena työväenliikkeen sanomalle¹³. Saunotus saattoi jollain lailla ilmentää Mäkelinin käsitystä luokkataistelusta: nöyryyttämistä ja vihdalla terveyden nimissä harjoitettua pientä kurittamista lukuun ottamatta siihen ei kuulunut enempää väkivaltaa.

Nämä saunottamisjutut eivät kenties kuitenkaan tuo ilmi Riitahuhdan Esan pakinoiden olennaisinta puolta – sitä, että monissa kirjoituksissaan hän teki pilaa vallitsevista ajattelutavoista ja samalla kyseenalaisti niitä. Kirjoitustapa oli epäilemättä myös työväestön valistamista, mutta ei kovin suoraviivaista sellaista.

*

Otan esille muutaman esimerkin Riitahuhdan Esan tästä kirjoittamisavasta.

Raoul Palmgrenin mukaan Riitahuhdan Esan otsakkeella Katsaus päivän tapahtumiin kirjoittamat pakinat nousivat merkittäviksi vasta *Kansan Tahdon* kaudella.¹⁴ Katselin muutamia *Kansan Lehdessä* olleita pakinoita, ja kyllä niissäkin on hienoja juttuja. Esimerkiksi Katsaus viikon tapahtumiin 5.12.1901 käsitteli työttömyyttä. Jutun alku oli sellainen, että sopisi ihan hyvin tähän päiväänkin, mutta olennaisinta artikkelissa oli se, miten Mäkelin pohti selityksiä työttömyyden syistä

¹⁰ Saunottamispakinoista antaa hyvän yleiskuvan *Kansan Tahdon* 75-vuotisjuhlille toimitettu Löylyä porvarille. *Kansan Tahto*. Oulu 1980, 6–12, 16–17.

¹¹ Riitahuhdan Esa, Katsaus päivän tapahtumiin, 11.6.1907.

¹² Riitahuhdan Esa, Katsaus päivän tapahtumiin, 31.1.1911.

¹³ Jari Ehrnrooth, *Sanan vallassa vihan voimalla. Sosialistiset vallankumousopit ja niiden vaikutus Suomen työväenliikkeessä 1905-1914*. SHS. Jyväskylä 1992.

¹⁴ Palmgren 1966 I, 307.

Tämänlaisten työttömäin aikain kohdatessa joutuu moni kullankirkas ja tunnustettu totuus sangen kovan koettelemuksen alaiseksi. Jokainen meistä esim. tuntee tuon tavallisen teorian siitä, kuinka muka Jumala on asettanut meille työnteon ehkäistäkseen meitä synnistä, s.t.s. kun me päivät päästään häärimme askareissamme, niin emme tällöin joudu tekemään syntiä, joka muuten kuuluu olevan meidän ainoa ajankuluttajamme, työntekoa lukuunottamatta. Lisäksi kiinnittää työnteko meitä itseensä siinä määrässä, että synnilliset ajatuksetkin, jotka heti jouten ollessa ovat kimpussamme, jäävät tässä häärinässä syrjään. Näin sitten ylhäinen Isä on työnteon asettanut meille ikäänkuin sauvaksi, johon nojaten voimme onnellisesti pyrkiä ijankaikkista autuutta kohti ja myöskin sen saavuttaa.

Näyttäisi siis, että Mäkelin ryhtyisi pakinassaan kumoamaan uskontoon liittyviä käsityksiä, mutta hän asettaa kysymyksen

joko tuo oppi työn suhteesta meidän autuuteemme on pelkkää törkeätä valetta, taikka sitten joku ilkimys, tai ilkimyksset, ovat varastaneet ja rikkoneet tämän tulevan elämän mahdollisuus-välikappaleen.

Ja kun asiaa tarkemmin ajattelee, niin kyllä tuo opinkappale sittenkin on oikea

Sen jälkeen Mäkelin pohdiskeli olisiko Jumala, ”ottanut meiltä työn pois saadakseen sitten ahdistaa meitä helvetin liekkeihin”. Hän päätyi tulokseen:

Ja peräti törkeätä olisikin tehdä Jumalasta tuollainen raakalainen, joka ehdottomasti tahtoo nähdä hätää ja tuskaa, kuulla huutoa ja valitusta. Ei! Hän on liian suuri ja pyhä tehdäkseen tuollaisia rosvontempuja.

.....

Turha on syyttää Jumalaa asioista, jotka eivät hänelle laisinkaan kuulu ja joissa hänellä ei ole vähintäkään osallisuutta. Hän on meille kyllä työtä varannut siksi paljon, ettei meidän sen puutteessa tarvitse ryhtyä synnillisiin tekoihin, mutta se luokka, joka itse elää työttömyydessä ja synnissä on juonitellut asiat senlaisiksi, että koko kansan on pakosta tekeminen syntiä ja rikottava vanhurskaan Isän pyhää tahtoa vastaan.

Artikkelin loppuosassa Mäkelin sitten totesi esivallan ja kirkon esiintyvän Jumalan nimissä. – Tämähän oli vahva ajatteluperinne työväenliikkeessä myöhemminkin.

Palmgren saattoi olla oikeassa väittäessään, että Katsaus viikon tapahtumiin -pakinat nousivat merkittäviksi vasta Kansan Tahdossa, mutta sanoisin, että Mäkelin kirjoitti monet merkittävistä, ajattelutapoja kritisoivista pakinoistaan vuosina 1922–23. Kun kauden 1907–1914 saunottamispakinoissa keskiössä oli usein yksi henkilö, 1920-luvun alussa Riitahuhdan Esa kritiikin kohteena oli jokin instituutio ja niihin liittyneet ajattelutavat – ohrana, syytteet valtiopetoksen valmisteluista mutta myös näkemykset Neuvosto-Venäjältä, kommunismista ja kommunisteista. Ja näistä kirjoittaessaan Riitahuhdan Esa ei suinkaan valuttanut vihaa – vaikka siihen olisi epäilemättä ollut aihetta – vaan teki kyseisiä laitoksia tai niiden ajattelutapoja naurettaviksi. – On mahdollista, että SKP:n Pietarissa olleen johdon moitteet vaikuttivat jonkin verran siihen, mistä Mäkelin kirjoitti – suomalaisen kommunismin sisäiset kysymykset jäivät sivuun ja painopiste siirtyi vastustajiin. Mäkelinin kirjoitustapaan SKP:n johto ei

kuitenkaan vaikuttanut – siitä ei näkynyt Kullervo Mannerin vanhatestamentillista vihan lietsontaa.

Kirjoituksessaan Luvatun maan ihanuudet 7.11.1922 Riitahuhdan Esa tarttui varsin ronskilla tavalla käsityksiin Neuvosto-Venäjistä:

Allekirjoittanut, joka on solminut diplomaattiset suhteet Neuvosto-Venäjän lähetystön talonmiehen ja hänen akkansa kanssa, kysyi tässä kerran kesällä ollessaan juhlaillallisilla talonmiehen perheessä, että milloin tarjotaan sitä palvattua lasta. Isäntäväki hölmistyi hieman, jonka tähden allekirjoittanut kiirehti pelastamaan tilannetta ilmoittamalla, että hän on, oleskellessaan läsnä pakollisissa jumalanpalveluksissa, kuullut kristuksen sijaisen saarnatuolista selittävän, että Venäjällä tapetaan pieniä lapsia ja palvataan niiden lihat, joita sitten myydään Pietarin ja Moskovan torilla, josta kaikesta allekirjoittanut on vetänyt johtopäätöksen, että suuri valtakunta olisi varustanut lähetystönsä talonmiehen ruokasäiliöt näillä kommunistisilla herkuilla aivan kuin tsaarivallan aikana pidettiin kaviaaripytty luonnostaan kuuluvan kaikkien sellaisten talouksiin, jotka olivat jonkunakaanlaisessa yhteydessä pyhän Venäjän maan kanssa. Jännitys ruokapöydällä laukesi ja hymyillen tarjosi emäntä lapsiviipaleen korvikkeeksi palasen keitettyä lohta, johon allekirjoittanut pohjolan asukkaana oli tietenkin hyvin tyytyväinen.

Samassa kirjoituksessa Mäkelin puuttui toiseenkin uskaliaaseen teemaan:

Sitten on allekirjoittaneen vielä lopuksi tänä juhlapäivänä huomautettava siitä naimisen räiskeestä, mitä porvarilehtien mukaan Venäjältä on viisi vuotta herkeämättä kuulunut sielujen syvyyksistä tavoittelevaksi kiusaukseksi meille, jotka emme vielä ole panneet toimeen naisten yhteiskunnallistuttamista, mikä toimenpide Venäjällä suoritettiin Neuvostohallituksen ensimmäisessä istunnossa ja joka lehtien kertoman mukaan on antanut niin hyviä tuloksia, että eukot ovat käyneet yhtenäen kädestä käteen niinäkin aikoina, jolloin kaiken muun tavaran vaihto on ollut kokonaan tyrehdyksissä. Tätä asiointilaa allekirjoittanut, jolta ohrana on lakien määräämässä järjestyksessä pakkoluovuttanut paremman puoliskon, ajattelee vesi kielellä ja on juuri siitä syystä, että Suomessakin päästäisiin eukkokysymyksessä uusiaikaisiin oloihin, päättänyt ruveta kommunistiksi, eikä suinkaan niiden ruplatriljoonien takia, joita meikäläiselle maksetaan kaikista pikkupalveluksistamme neuvostohuushollin tunnetuksitekemisessä – kuten taas maksetaan tästä pakinastakin, jolla on tahdottu kiinnittää pohjolan järeämielisten asukkaiden huomiota neuvostoparatiisiin ihanuuksiin – semmoisina kuin olemme niistä kuluneena viisivuotiskautena joka päivä lukeneet porvarien tunnetuista totuutta palvelevista lehdistä.

Käsityksiä Neuvosto-Venäjältä saatavista rahasummista Riitahuhdan Esa pilkkasi myös mainiossa pakinassaan Hopeahäät (11.8.1922), joka kertoi Yrjö ja Ellen Mäkelinin kahdenkymmenen minuutin hopeahäätilaisuudesta ”morsiamen kodissa tšekäläisessä lääninvangilassa”. Tuossa pakinassa mainittiin ”Neuvosto-hallituksen bashkeerien, kasakkain, puna-armeijan ja kalmukkien” häälahjat sekä erityisesti ”komea tummanpunainen verkaleninki, minkä ilmeisesti oli lähettänyt Neuvosto-Venäjän hallitus”. Ja tämän tummanpunaisen leningin Esa kytki hienosti kritiikkiin

Ellen Mäkelinille langetetun tuomion perusteista. Hänen mielestään tuo leninki olisi ”näytettävä korkeimmalle oikeudelle, että se antaisi tämän johdosta asianomaiset lisukkeet rva Mäkelinille siihen 7 vuoden maanpetostuomioon, minkä Vaasan hovioikeus on hänelle aikaisemmin mätkäissyt”.

Pakina osoitti, miten Mäkelin kummastelemalla pidätyksiä ja vankeustuomioita koetteli rajoja – tuohon aikaan oikeusistuinten tuomioiden kriittinen kommentointi saattoi tuoda sakkoja, jopa muutaman kuukauden vankeutta.

Myös pakinassaan ”korkeasti kunnioitetun etsivän keskuspoliisin” herra päällikön, Ossi Holmströmin erosta Riitahuhdan Esa piikitteli joulukuussa 1922 hauskaasti suomalaisten valtaapitävien näkemyksiä. Esan valmius yhtyä Iltalehden mainesanoihin Holmströmistä ja esitys päivän julistamisesta ”kansalliseksi surupäiväksi” osoitti taitavuutta. Mutta pohdinta, ”miten isänmaa on selviytyvä hra Holmströmin eron aiheuttamasta tilanteesta”, lisäsi nokkeluutta – tai rienaa. Esa nimittäin tiesi ilmoittaa, että oli

”muudan erinäisesti ansioitunut ja suurilla älyn- ja hengenlahjoilla varustettu kyky, vaikkakaan kaikki eivät ehkä ole sokeudessaan tulleet havainneeksi hänen ympärilleen heittämiensä nerokkuuden aiheuttamaa säteilevää kirkkautta. Valtakunnan ja kansan onnen nimessä tahtoisin siis ehdottaa, että kaikki oikein ajattelevat kansalaiset antaisivat Iltalehden toimeksi pääkirjoituksessa kehoittaa hallitusta pyytämään tätä henkilöä täyttämään nyt avoimeksi jääneen etsivän keskuspoliisin hra päällikön virkatuolin. Vaatimattomuudessa en minä voi tätä kehotusta tehdä – no, niin, hm! ... sillä henkilö, kuten tarkkanäköisimmät teistä, arvoisat kansalaiset, ovat varmaankin jo älynneet, olen minä itse.

Suosituksikseen Riitahuhdan Esa esitti kansalaisluottamuksen puutteen lisäksi sen, että oli kyennyt ”ohranoimaan itse ohranaakin” – hankkimaan käsiinsä sen papereita ilman kotitarkastuksia, hissukseen ja ilman mitään melua. Lisäksi Esa arveli voivansa vakuuttaa, että hän saisi vasemmiston tuen ja luottamuksen, joita Holmström ei ollut saanut, vaikka olisi ansainnut ja tarvinnut. Hänen valintansa jälkeen maassa vallitsisi ”suloinen sopusointu”, kun ”ohranan toimenpiteistä ei voitaisi tehdä niin ainoatakaan välikysymystä eikä kertoa sanomalehdissä milloin missäkin pidetyistä kotitarkastuksista. Kaikki kävisi vain hissukseen ja ohranoitavat olisivat ällikällä lyötyjä.” Pakina päättyi sanoihin:

... palveluksessanne, hyvät herrat! Jos isänmaa kutsuu, niin minä tulen. Odotan nyt vain kutsukirjettä.

Näiden yllä olevien tekstien pohjalta en oikein osaa sanoa, yhtyisinkö näkemykseen, että optimistisuus ja lupsakkuus vähenivät Yrjö Mäkelinin vuosina 1922–23 kirjoittamissa maanantai- ja lauantaikirjeissä¹⁵. Kyllä kutsukirjeen odottaminen etsivän keskuspoliisin päälliköksi aikamoista optimistisuutta osoitti.

¹⁵ Palmgren 1983, 84.

Katselin muutamaa Riitahuhdan Esan pakinaa *Kansan Tahdon* alkuvuosina¹⁶, ja niissä pääasiallisina tyylikeinoina näyttäisi olleen liioittelu, vertailu, vakavan ja leikillisen asian esittäminen rinnakkain. Niissä käytettiin myös ironiaa ja erilaisia kielikuvia. Otokseni ei todennäköisesti ollut riittävä, ja pakinatkin oli suunnattu liikkeen sisälle. Liioittelu säilytti asemansa myös 1920-luvun kirjoituksissa – yllä esittämäni lainaukset osoittavat sitä. Mutta pakinoiden yhteiskuntakriittisyys voimistui selvästi. Ja samalla myös satiiri ja parodia, avoin pilkka, ironia, joskus jopa itseironiakin, näyttäisivät vahvistuneen Riitahuhdan Esan tyylikeinoina.

Muistiko Riitahuhdan Esa, miten Yrjö Mäkelin oli vuonna 1913 kirjoittanut, että ne eivät saaneet mennä liian pitkälle:

”Ivan tulee olla henkevätä, säkenöivää ja samalla hivelevän hienoa. Sen esioikeuksiin kuuluu työntää täyteen lentoon ihmisen mielikuviutus, mutta tuon lentämisen tulee kuitenkin tapahtua tosiasiaain muodostaman aidan sisäpuolella, ja aina on pidettävä se vara, että lennosta laskeudutaan tosiolojen kovalle maaperälle.”¹⁷

Tosiolojen kovaa maaperää osoitti se, että kutsukirjettä etsivän keskuspoliisin herra päälliköksi ei tullut. Sen sijaan kahdeksan kuukautta myöhemmin tuli etsivän keskuspoliisin miehiä, jotka veivät Yrjö Mäkelinin selleihinsä.

¹⁶ Riitahuhdan Esa, Katsaus päivän tapahtumiin, KT 30.4.1907; Vaellukseni tässä synnin kaalimaassa, KT 23.1.1909.

¹⁷ Vakavaa puhetta ivakirjoituksista, Punainen Viesti 1913, siteerattu Palmgrenin 1966 I, 310 mukaan.